

The Economist: POTRAVINOVÁ A ENERGETICKÁ KRIZE SPOUŠTÍ VLNY NEPOKOJŮ

- CZ24 News | 28. června 2022

SVĚT: Prudce rostoucí ceny potravin a pohonných hmot se přidávají k již existujícím důvodům k nespokojenosti. Mnoho zemí zažije do konce roku pouliční bouře.

Ježíš pravil, že nejen chlebem živ jest člověk. Při jeho nedostatku ovšem lidé zuří. Když naposledy zažil svět podobně skokový růst cen potravin, nastartovalo to arabské jaro, vlnu povstání, která svrhla čtyři prezidenty a vyvolala strašlivé občanské války v Sýrii a Libyi. Putinova invaze na Ukrajinu nyní obrátila naruby trhy s obilím a energiemi. A tak jsou letos nevyhnutelné další nepokoje.

Rostoucí ceny potravin a pohonných hmot přinášejí tu nejnejpříjemnější podobu inflace. Kdyby stouply ceny nábytku a chytrých telefonů, mohli by lidé jejich pořízení odložit nebo prostě zrušit. Ale nemůžou přestat jíst. Stejně tak se cena dopravy promítá do veškerého zboží a většina lidí prostě nemůže dojít do práce pěšky.

A tak když rostou ceny jídla a benzínu, životní úroveň prudce klesá. Nejvíce to pociťují obyvatelé měst v chudých zemích, kteří utrácejí velkou část svých mezd za chleba a jízdenky na autobus. Na rozdíl od lidí na venkově si nemohou potraviny sami vypěstovat – zato se mohou začít bouřit.

Mnoho vlád chce strádání svých obyvatel zmírnit, ale po covidu-19 jsou zadlužené a nemají v kase dostatek prostředků. Průměrný poměr veřejného dluhu k HDP dosahuje v chudých téměř zemích sedmdesáti procent a dál roste. Chudé státy také platí vyšší úroky a ty rovněž stoupají. Pro některé začne být situace neudržitelná. Mezinárodní měnový fond uvádí, že 41 států je v „dluhové tísní“ nebo jim to akutně hrozí.

Dvakrát víc násilí

Srí Lanka už zkrachovala a stát se drolí. Davy hladových a rozlícených lidí zapalovaly auta, vtrhly do vládních budov a donutily proklínaného prezidenta vyhodit premiéra, jímž byl jeho bratr. Kvůli klesající životní úrovni vypukly nepokoje v Peru, Indie zažila pouliční bouře kvůli vládnímu plánu na redukci doživotních funkcí v armádě, což rozlítlo spoustu lidí prahnoucích po jistotě zaměstnání. Pákistán apeluje na své občany, aby pili méně čaje, a stát tak ušetřil tvrdou zahraniční měnu. Laos stojí na pokraji bankrotu. Rozčarování z rostoucích životních nákladů bezesporu přispělo před pár dny ke zvolení levicového radikála novým kolumbijským prezidentem.

The Economist vytvořil statistický model, který zkoumá vztah mezi inflací vyvolanou růstem cen potravin a pohonných hmot na jedné straně a politickými nepoji na straně druhé. Ukazuje se, že obě inflace v minulosti spolehlivě předpověděly masové protesty, nepokoje a politické násilí. Budou-li se výsledky našeho modelu nadále shodovat s realitou, může mnoho států světa očekávat do konce roku dvojnásobný nárůst násilností.

Největší nebezpečí hrozí na již nyní problematických místech – v zemích, jako jsou Jordánsko a Egypt, které závisí na dovozu potravin a pohonných hmot a mají chatrné státní finance. Řada těchto států má špatné nebo utlačující vlády. V Turecku nabídkový otřes zesílil již tak ničivou inflaci,

způsobenou hloupou měnovou politikou.

Po celém světě zhoršené životní podmínky zesilují již existující nespokojenost a zvyšují pravděpodobnost, že lidé vyjdou do ulic. V místech s početnou skupinou nezaměstnaných a nezadaných mladých mužů je velmi pravděpodobné, že protesty přerostou v násilné nepokoje. S klesající kupní silou mnoho těchto mladíků dospěje k závěru, že si nikdy nebudou moci dovolit oženit se a založit rodinu. S pocitem zmaru a ponížení mohou někteří z nich usoudit, že vlastně nemají co ztratit, a přidat se k pouličnímu běsnění.

Korupční lákadlo

Inflace destabilizuje společnosti také tím, že zvyšuje korupci. V okamžiku, kdy mzdy nedrží krok s růstem cen, ocitnou se úředníci s rodinami v nouzi ve velkém pokušení vydírat bezmocné. Oběti takového jednání to pochopitelně rozzuří. Vzpomeňte si, co bylo rozbuškou arabského jara – sebevražda tuniského podomního prodáváče, jenž se upálil na protest proti úplatkům, které na něm neustále vymáhali zkorumpovaní policisté.

Pokud se letos ve světě rozšíří nepokoje, jenom to zhorší už tak špatnou ekonomickou situaci. Investoři nemají v lásce ani výtržnosti, ani revoluce. Podle jedné studie rozsáhlé politické nepokoje obvykle o osmnáct měsíců později uberou jedno procento z HDP. A škody jsou ještě větší, když se demonstranti hněvají kvůli politice i ekonomice zároveň.

Odvrátit nadcházející výbuchy nespokojenosti bude těžké. Pro začátek by bylo dobré zrušit nařízení, která brzdí produkci potravin, zejména cenové stropy a omezení vývozu. Zemědělci v zemích, jako je Tunisko, nechávají půdu ležet ladem, protože jsou nuceni úrodu prodávat státu za almužnu. Vlády by měly nechat zemědělce, aby sklídili, co zasejí. Stejně tak by se mělo snížit množství obilí, které se zbytečně spálí jako biopalivo.

Několik států už nyní žádá o pomoc v dluhové tísní. Mezinárodní finanční instituce musejí najít správnou rovnováhu. Když žádost o bail-out odmítnou, může to vyvolat chaos – a způsobit trvalé škody. Ale totéž může přinést i záchrana tragických vlád, protože může dojít k zabetonování špatné a neudržitelné politiky. Instituce jako MMF, jehož vyjednaváci minulý týden přiletěli na Srí Lanku a do Tuniska, by měly být velkorysé, ale trvat na reformách. Měly by soustavně pečlivě sledovat, jak se jejich peníze utrácejí. A měly by jednat rychle. Čím déle necháme všechn ten vztek hnisat, tím pravděpodobnější je, že vybuchne.

ZDROJ: www.economist.com

Překlad: týdeník Hrot